

JAPAN

OCH YTTERSTA ÖSTERN

NÅGRA FAKTA OCH SYNPKTER ANGÅENDE DEN
JAPANSKA POLITIKENS MÅL OCH MÖJLIGHETER

Av G. GUSTON, Yokohama

ENLIGT fjolårets folkräkning uppgår hela det japanska kejsardömetts invånarantal till i det närmaste 100 miljoner, fördelade på det egentliga Japan («Japan proper») med 69,3, Korea med 22,9, Formosa med 5,2 och övriga delar med 2,1 miljoner. Befolkningsrörelsen kännetecknas av en utomordentligt stark nativitet, som under de sista sextio åren nära nog fördubblat folkmängden och sedan 1930 ökat denna med 8,1 % inom Japan proper. Det årliga nativitetsöverskottet uppgår till nära 1 miljon per år, medeltalsfamiljen består av omkring fem medlemmar och befolkningstätheten utgör 169 per kvkm. Denna starka nativitet har alstrat en trängsel inom huvudlandet, som gjort en handelsexpansion till ett absolut villkor för att förebygga sociala omvälvningar och överhuvud utgjort den yttersta drivfjädern i den nutida japanska imperialismen.

Trots allt tal på sistone om japanernas industriella expansion och intrång på exportmarknaderna äro i dag endast omkring 19 % av den sysselsatta delen av befolkningen, med andra ord endast omkring 9 % av hela befolkningen, engagerade i den industriella produktionen. Nära hälften av den sysselsatta befolkningen eller 48 % ägnar sig fortfarande åt jordbruk, d. v. s. kombinationen ris och silkescocoonodling.

Myndigheternas svåraste uppgift har varit att skaffa arbetsutkomst åt de ständigt ökade miljonerna människor. Många andra länder ha säkerligen därvid en hel del att lära av Österns folk. Sant är emellertid att japanen nöjer sig med litet och att en låg levnadsstandard förhärskar, men det måste även ihågkommas att

den utbetalade kontantlönen ej är helt utslagsgivande. Den japanske industriarbetaren åtnjuter många speciella förmåner, vilka även böra medräknas, såsom fri sjukvård, billigare hyra och inköp, skolhjälp för barn samt vid anställningens upphörande en viss kontantsumma motsvarande minst två veckors lön. Som ett exempel på levnadsförhållandena inom arbetarklassen kan följande månadsbudget för en familj om åtta medlemmar nämnas:

Mannen — skicklig transportarbetare — per månad och 9 tim. arbetsdag	62	yen
System — bensinstationshjälp — 11 tim. om dagen	25	»
Fruns syster — klädesfabrik — 11 tim. om dagen	12,50	»
Mannens moder — gammal och oförmögen till arbete; mannens broder — invalid; frun sköter hushållet; två små barn	—	»
<u>Totala inkomster</u>		99,50 yen (= 113 kr.)

Hyra av hus, 17 »mattor» 2 × 1 yard per »matta»	21	yen
Ris — 175 pounds per månad à 11 sen per lbs ..	19	»
Annan föda — 20 sen per dag —	6	»
Värme, ljus och bad	4	»
Tidningar och tidskrifter	2	»
Kläder för hela familjen	8	»
Andra utgifter	7	»
<u>Totala utgifter</u>		67 yen

För att förebygga arbetslöshet inom industrin och sociala oordningar har regeringen under de senaste åren funnit det lämpligt att ingripa i produktionen genom att ge industrin ett kraftigt stöd i form av lån och beställningar. Försvarets önskemål ha härvid kommit i främsta rummet. För att hålla den tunga industrin i gång och för att befordra det inhemska näringslivets maskinella utveckling till större precision och lägre självkostnader ha armén och flottan under de senaste tre åren gjort en mängd beställningar samt utgjort industrins största och bäst betalande kunder. Den stegring av budgeten, som föranletts av denna upprustning, har finansierats med stora inhemska lån. Hellre än att bankerna drogos med svårigheter att placera sina pengar allt under det att industrin ej nått fram till full produktionskapacitet, ansåg Japans kraftfullaste finanspolitiker, den nu mördade finansministern Takahashi, det bättre att staten upplånade dessa pengar och utlämnade dem i form av beställningar i stor skala för helt inhemsk framställning. Med den jämförelsevis ringa andel av befolk-

ningen, som ifrågavarande industrier sysselsatt, kan man dock knappast göra gällande att beställningarna skapat ett konstlat välstånd i landet i dess helhet.

Japans emigrationsproblem ha mycket låtit tala om sig. Ofta läser man, att Italiens angrepp på Abessinien dikterats av samma syften som när Japan tagit sina kolonier, och man hör också frågan: När tar Japan Kina? Min uppfattning är, att Japan ej eftersträvar någon större intressesfär för att där placera sitt befolkningsöverskott. Den japanska expansionen avser i första hand att vinna avsättningsmarknader för den stora förädlingsindustri, som man är i färd med att bygga upp för att kunna absorbera större delen av folkökningen. Erfarenheten har nämligen visat, att japanen helst ej vill norrut, där det är för kallt. Staten har därför måst locka folk till Karafuto, Hokkaido, Korea och Manchukuo med allehanda förmåner, och ändock finns det otillräckligt med folk i dessa trakter. Med handeln följer givetvis en viss emigration men ej på långt när stor nog att avlasta trycket på hemmamarknaden. Likaså ha som känt försöken till utvandring till lämpliga länder, såsom Nord- och Sydamerika, helt eller delvis stäckts på senare år genom rigorösa invandringsbestämmelser, riktade direkt emot den mongoliska rasen. Japanernas största transoceaniska koloni, i Hawaii, räknar 150,000; närmast följa Brasilien med 140,000 och U. S. A. med 110,000. Enligt min tro torde Manchukuo och norra Kina ej bli av någon direkt betydelse för Japan ur emigrationssynpunkt men väl i framtiden de sydligt belägna, varmare Filippinerna.

Tilläggas må, att japanerna trots den kraftiga folkökningen långtifrån försummat folkbildningen. Undervisningen står förvånansvärt högt, till stor del tack vare buddhistprästernas uråldriga inflytande. Tre hundra tusen studerande finnas vid olika universitet och fackskolor; vid värnpliktsinskrivningarna 1934 var procenten ej skrivkunniga blott 0,38.

De sista årens utveckling ha främst kännetecknats av den starka upprustningen inom alla försvarsgrenar. Nära hälften av samtliga statens utgifter ha åtgått till försvaret, sålunda under budgetåret 1935—36 45,7 % och för 1936—37 enligt fastställd »riksstat» 47 %. Bekant är, att huvudparten av försvarskostnadernas stegring kommit på flottans konto. Av den härigenom ansvälda budgeten har en mycket betydande del — omkring 40 % — måst

upplånas. Tilläggas må, att regeringen ändock gjort kraftiga nedskärningar av begärda försvarsanslag.

För försvarsorganisationen gäller som en allmän och genomgående princip, att samtliga stridskrafter och därtill anknutna organ äro direkt underställda kejsaren. I detta ligger icke blott en tradition utan även en strävan att på enkelt sätt eliminera politiskt inflytande. Regeringen som sådan kan utöva endast en ringa kontroll över hur försvaret ordnas, trots att den formellt förmedlar anslagsfrågor till parlamentet. Kejsaren själv har dock i realiteten ingenting att säga till om, och hans person får allenast tjänstgöra såsom en helgad symbol. Som sitt »stöd» i försvarsfrågor har han till förfogande följande organ. Som verkställande fungera de båda general- och amiralstaberna, vilkas chefer — f. n. kejsarliga prinsar — utgöra kejsarens personliga militära förbindelsemän. Som rådgivande organ finnes marskalks- och »admiral of the Fleet»-rådet, f. n. bestående blott av tre ledamöter, men detta av mera formell betydelse. Viktigare är det högsta militära rådet, bestående av försvarsministrarna, cheferna för amiral- och generalstaben samt ett visst antal generaler och amiraler. När det gäller att flytta en misshaglig generalsperson, brukar denne, såsom hände i våras, få en honnørsreträttp plats genom att göras till medlem av detta råd. Inför dessa råd ha försvarsministrarna att vederbörligen föredraga alla viktiga ärenden, beträffande vilka rådets bifall fordras. Denna dubbelledning av försvaret genom departementschefer och stabschefer har visat sig ge upphov till oändliga kontroverser, men de därav uppståndna svårigheterna böra ses mot bakgrunden av japanens benägenhet för kompromisser. För att ytterligare utestänga från försvaret det inflytande, som kan härröra från att försvarsministrarna såsom regeringsmedlemmar ge efter för politiska faktorer, har tanken diskuterats att genom de båda fristående stabscheferna skapa en kontinuerlig ledning genom kejsarens person.

Såväl arméns som flottans ledning utmärkes för en tredelning av makt och ansvar. För armén finnas som jämställda organ lantförsvarsdepartementet, generalstaben och departementet för militärundervisningen. Dessas chefer utgöra »de tre stora» och bestämman strängt taget helt arméns organisation och verksamhet. Det vore en högst ovanlig företeelse, om det högsta rådet skulle gå emot dessa tre. I våras inträffade dock en sensation: krigsministern fann att den tredje storheten motarbetade honom i fråga

om en omflyttning av det högre armébefälet och lyckades borteskamotera honom, men detta kunde endast ske tack vare generalstabschefens bifall. Flottans ledning är i sin tur uppdelad å sjöförsvarsdepartementet, amiralstabschefen och överbefälhavaren över flottans fartyg och stationer.

De militära organens framskjutna ställning har gjort den uppfattningen nära till hands liggande, att militärerna »styra landet». För senare år torde detta också i verkligheten ha varit fallet. Särskilt i armén har ett motstånd rests mot att de politiska elementen på grund av personliga intressen eller alltför starkt utländskt liberalt inflytande ådagalagt en som man ansett alltför »knäsvag» hållning till Japans uppgift som fredens väktare i Östern. När premiärministern Inukai 1932 vågade trotsa arméns växande inflytande på utrikespolitiken, nedsköts han helt enkelt av ett antal yngre officerare — ett rent patriotiskt mord, inspirerat av den rådande andan inom armé och flotta. För ett par veckor sedan upprepades samma patriotiska aktion i större skala och i än blodigare former. Dessa och flera liknande händelser motivera att officerarnas ställning med några ord må beröras.

Den missuppfattningen gör sig ofta gällande att de japanska officerarna skulle som några kapitalismens redskap gå i spetsen för utrotande av radikala element; härtill har man förletts av vetenskapen om vissa radikala och kommunistiska tendenser i landet, samt trott att dessa provocerat officerarnas framträdande. Det förhåller sig emellertid så, att officerarna till allra största delen stamma från bondehem. Den japanske officerens påfallande enkla uppträdande och levnadssätt är faktiskt en nedärvd tradition; även officerare av hög rang åka vanligen tredje klass (ej jämförliga med våra fina vagnar) och ådagalägga även i övrigt spartanska vanor. Trots att den kejsarliga soldatinstruktionen tydligt uppmanar all militär personal att avhålla sig från varje slags politik, har de senaste årens utveckling ansetts berättiga officerskåren till dess kraftiga reaktion. Ledmotiven ha härvid varit att upprätthålla vördnaden för kejsare och familjetradition samt att hävda landets nationella och utrikespolitiska intressen.

Den japanske officerens rättskänsla är synnerligen djup och absolut omutlig. Han är genomsyrad av en hänsynslös »bushido-anda», vilken styrker honom att med dödsförakt ge sitt liv åt kejsaren, den högsta symbolen. Som exempel på denna långt drivna eller överdrivna plikt-känsla kan nämnas de »three human bombs»:

i anfallet mot Shanghai i januari 1932 fastbundo sig tre man vid en bom, och påhängda med bomber sprungo de mot taggtrådshindret in i döden för att möjliggöra genombrytningen. De blevo givetvis nationalhjältar. En kapten kom en gång i en sådan krigsstämning, att han rusade iväg med sitt kompani, därigenom dock lämnande en farlig lucka efter sig; när han senare fått klart för sig misstaget, begick han harakiri på platsen. En generallöjtnant nedstacks i våras med sabel av en överstelöjtnant, som handlade utav missriktade patriotiska motiv; en överste i rummet bredvid begick harakiri för att han ej skyddat sin chef — hur detta skulle ha gått till, hade nog ingen klart för sig.

Versaillesfreden fastslog definitivt Japans stormaktsställning och bildar grundvalen för en femtonårig utveckling, vars motstycke historien näppeligen sett. Visserligen funnos långt tidigare planer att skapa ett »Asien för Asiens folk» oberoende av utländska intressen och med Japan som tyngdpunkt, men risken för konflikt med England och Amerika gjorde dem till enbart drömbilder. Sedan dess har Japan på snart sagt alla områden gjort snabba framsteg och åtminstone delvis förmått höja sig till europeisk nivå. Strävan efter jämlikhet med den vite mannen är starkare än man utomlands kanske tror och framför allt är den välorganiserad. Utlänningarnas ställning har försämrats; japanen är visserligen nöjd med sin enkla tillvaro, så länge han har kläder, föda, hus och hem åt sig och sin familj, men han blir lätt upphetsad, om han berövas sin inkomst, och kunna utlänningarna göras ansvariga därför, kan han lätt uppviglas.

Ett livsvillkor för landet har varit att finna marknader för de exporttillverkningar, utan vilka befolkningsöverskottet ej skulle kunna beredas sysselsättning. Dagligen läsa vi, hurusom de billiga japanska varorna förstöra industrin i länder med hög levnadsstandard och hög valuta och hurusom flertalet av dessa länder funnit det nödvändigt att helt eller delvis utestänga denna import. Vad har då varit naturligare än att Japan försökt i stället skaffa sig kontroll över marknader med låg levnadsstandard i syfte att taga hand om en kvantitetskonsumtion på låg prisnivå. Närmast härtill har legat Kina, därefter holländska Indien och så Indien. Över hälften av Japans export går nu också till asiatiska marknader; men med de handelsrestriktioner, som den övriga världen genomfört, måste Japan inrikta sig på att erövra

ytterligare terräng i Asien. Första steget i denna riktning blev Manchukuo, som med befolkningens tysta bifall organiserats till en vasallstat, där lag och ordning nu råda och där den industriella blomstringen på dessa få år varit häpnadsväckande. I sina strävanden att tränga vidare har Japan mött sitt största hinder i Sovjetryssland.

Sovjet har på allt sätt sökt förhindra den allians mellan Japan och Kina, vilken Japan eftersträvar. Sovjet har öppet och aktivt understött de kommunistuppror i det inre Kina, som Nankingregeringen ej kunnat få bukt med. I Yttre Mongoliet, vilket helt står under Sovjets inflytande, har Ryssland rest en stark barriär för att bryta den japanska flodvägen. Genom försäljningen av den rysk-mandchuriska järnvägen undanröjdes visserligen ett svårt hot mot freden, men detta skedde först sedan ryssarna insett det ohållbara i att tänka på försvar av denna förbindelseled. Vladivostok har i stället kommit att utgöra den nya faran för Japan. Tokio och Osaka kunna nås på fem timmar med bombflygplan, och enligt uppgift skall där finnas en hel del sådana — det har uppgivits omkring trehundra.

Den senaste fasen i den japanska expansionen ha varit upprättandet av staten East Hopei och Inre Mongoliets oavhängighetsförklaring. Detta ytterligare sönderbrytande av Kina har endast varit ett praktiskt organiserande av sedan länge existerande kaotiska förhållanden. När man talar om Kina som en enhet, glömmar man lätt, att Nankingregeringen ej betyder Kina utan blott en viss intressegrupp. Befolkningen i norra delarna av det gamla Kina — c:a 15 miljoner — har dessutom i många hänseenden mycket litet gemensamt med Nanking- och Kantonpartierna samt därför ej motsatt sig den nya japanska regimen. Japan vill nu öka sin intressesfär av följande orsaker 1) för att avlägsna hotet från Vladivostok, genom att avbryta den ryska förbindelsen bakåt och taga järnvägen söder om Baikalsjön; 2) för att komma åt Kalgandistriktet, där viktiga malmfyndigheter finnas och vilket utgör lämplig bas för frammarsch mot Yttre Mongoliets huvudstad Urga; 3) för att få kontroll över Shangtungdistriktet såsom lämpligt för bomullsodling och säte för japansk textilindustri, avsedd för den kinesiska marknaden; 4) för att få fullständig kontroll över hamnutloppen vid Newchang (Yingkow) och Taku jämte staden Tientsin.

Vad man än må säga om japanernas sätt att gå tillväga och

ignorera ingångna internationella förpliktelser, handlingens män äro de dock och ledda av otrolig fosterlandskärlek. Hade Japan haft statsmän och diplomater av samma sinnelag som militärledarna, skulle nog ej de traktater, som garanterat Kinas s. k. integritet, ha vunnit dess bifall; sannolikt hade ej heller Washington- respektive Londonkonferenserna kunnat göra den beskränning av de japanska intressena, som skedde. Det på bred front uppvuxna missnöjet mot dessa eftergifter utlöste den reaktion, som tvingade regeringen att begära landets utträde ur folkförbundet. Detta steg var nästan helt dikterat av arméns män. Utan tvivel ser Japan nu i Sovjetryssland sin verkliga fiende. Mindre sannolikt är dock ett direkt anfallskrig mot Ryssland, ty japanerna äro försiktiga nog att ej själva uppträda som aggressiv part utan blott som stödjande maktfaktor — under sken av ordningens upprätthållande. Man kan härvid urskilja två meningar i Japan om hur det bör ställa sig till detta och andra internationella problem.

Den ena riktningen representerar försiktighetens förespråkare. Dessa anse, att landet icke genom krigiska aktioner gör någon bestående vinst. Risken för ekonomiskt sammanbrott till följd av förlust av exportmarknader och inflation i de finansiella svårigheternas spår kan ej uppvägas av möjliga militära framgångar. Denna åsikt förfäktas av handelns och industrins män, d. v. s. kapitalet, vidare av diplomaterna, som med största missnöje betrakta militärernas intrång på sitt område, och ytterligare av en stor del av vetenskapsmännen. I de båda stora partierna finnas starka ehuru ofta dolda sympatier för den »pacifistiska» linjen. Den aggressiva riktningen återigen är organiserad och ledd av försvarets män och riktar sig i mycket mot kapitalets främsta representanter, de fem stora husen Mitsui, Mitsubishi, Sumitomo, Okura och Yasuda. Då såväl officerare som manskap huvudsakligen rekryteras från enklare bondehem, står främst på deras politiska program en förbättring av jordbrukarnas levnadsvillkor och ett trygghande av den individuella förvärvsrätten. De arbeta på att förebygga kommunismens spridning genom en inre »industriell kolonisation», vilken går ut på att sprida ett större antal mindre fabriker på landsbygden i stället för att låta jätteföretag, kontrollerade av privatkapitalister, uppväxa i städerna. Grundtankarna i denna industriella decentralisation ha viss frändskap med Henry Fords idéer. Denna starka sociala tonvikt i den militära eller aggressiva riktningens politik är verkligen ganska märklig.

Få den aggressiva riktningens krafter ohämmat verka, tror jag mig kunna förutse en utveckling, i vilken Kina representerat av generalissimus Chiang-Kai-Shek kommer att mer eller mindre godvilligt stödja Japan i ett krig mot kommunismen. Med japans nedärvda kännedom om kinesens karaktär vet han, att ord och papper ha ringa effekt, om ej där bakom finns guld eller stå divisioner. Det har gjorts allvarliga försök att få Nankingregeringens män, d. v. s. Kuomintangpartiets ledare, att föra en japanvänlig politik, innebärande ett godtagande av följande princippunkter: all antijapansk propaganda skall undertryckas och japanska varor skola gynnas; tillsammans med Japan skall Kina ordna försvar mot kommunismens spridning i Östern; Kina skall erkänna Manchukuo som självständig stat; Kina skall avsluta en handelstraktat med Japan. Av dessa punkter har den tredje — erkännandet av Manchukuo — varit den svåraste stötestenen, enär Nankingregeringen väl vet att en eftergift på denna punkt kan medföra förlust av Englands och Amerikas finansiella stöd samt därmed också av eget fortsatt inflytande. Men i valet mellan Sovjet och Japan kommer Nankingregeringen säkerligen ändå att finna det förmånligast att ge efter för det senare landets fordringar.

Om Sovjet skulle bjuda Japan verkligt motstånd i dess planer att betrygga sina intressen i ifrågavarande områden, kan det väl tänkas att Japan skrider till militära operationer. Härvid har Japan ett vitalt intresse av, att det ryska hotet från linjen Habarovsk—Vladivostok brytes. Med sikte härpå har Japan byggt en ny djuphamn, Rashin, med sjöförbindelse med Tsuruga och järnvägslinje till Hsingking, Manchukuos huvudstad, samt över Ranan med Korea. Huvudframstöten kommer dock helt säkert att insättas mot Yttre Mongoliet, i första hand över Kalgan mot Urga för att komma åt den ryska Vladivostokbanan och därmed avskära förbindelsen för de 200,000 man och 900 flygplan, som Sovjet tros ha förlagda utmed Amurfloden och i Maritima provinsen. Enligt tidningarna ha japanska trupper synbarligen försäkrat sig om Kalgan, vars åtråvärda malmfyndigheter f. n. bearbetas av engelskt kapital. En ytterligare framstöt kommer väl att göras över Tsitsihar—Manchuli—Chita, fastän trupperna där få operera under ogynnsamma förhållanden.

En japansk invasion i dessa trakter måste emellertid betecknas som ett riskfyllt företag. Mycket beror härvid på tidsutdräkten.

Japan måste räkna med flera allvarliga moment. För det första är Englands och Amerikas hållning till ett krig i Östern oviss, helst som detta kan betyda slutet på dessa länders ledande ekonomiska ställning i Kina. Deras effektivaste påtryckningsmedel skulle bli oljan, ty utan bensin kan en japansk armé ej operera i dessa kommunikationsfattiga trakter. För det andra tillåter ej Japans finansiella ställning ett anfallskrig av längre varaktighet. För det tredje förefinnes risken att Kina, d. v. s. Nankingregeringen, blir en opålitlig bundsförvant i flanken och kan utnyttja en för Japan ofördelaktig situation för att komma ifrån dess dominerande inflytande. För det fjärde måste man räkna med de klimatiska svårigheterna för japanerna, som äro mycket känsliga för köld och genom sin risdiet mindre motståndskraftiga mot strapatser och sjukdomar.

Skulle däremot Ryssland bli tvingat att föra krig på två fronter, varav en i Europa, och skulle England-Amerika dessutom inta en sympatisk hållning till Sovjets krossande, får Japan sin chans att nå sina drömmars mål: »Asien åt Asiens folk under Japans ledning.» Redan talas det om en militärallians mellan Tyskland och Japan i antytt syfte.

Japans livsbehov är en oberoende tillgång till olja. Delvis kännbar är även frånvaron av kvalitetsstål, bomull och fårull jämte massa för pappers- och rayonframställning, men oljan utgör den sårbaraste punkten. Trots borrhningar på Sachalin, norra Japan proper och Formosa kan det aldrig bli tal om att Japan kan bli oberoende i detta avseende. Japan är därför nödsakat att lita till Amerikas och Englands vänskapliga inställning i händelse av krig och att taga hänsyn till dessa konkurrentländer på de marknader, som Japan eftertraktar.

Olja finnes dock i myckenhet på annat håll i närheten, visserligen ej på Filippinerna, som snart torde bli föremål för japanernas expansion, utan på Borneo i det engelsk-holländska Shellbolagets ägo, vari även stora Standard-Oilintressen äro investerade. Men engelsmännen ha förstärkt Singapore som effektivt stöd åt den svaga och sårbara Hongkongbasen. Japanerna fråga sig: är det Västerens mening att allt framgent dominera Österns folk? Mitt svar lyder: Ja, men det kommer ej att lyckas!